

(“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 16/02)

Na osnovu člana IV 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na sjednici Doma naroda, održanoj 25. juna 2002. godine, i na sjednici Predstavničkog doma, održanoj 3. jula 2002. godine, usvojila je

ZAKON O SUDU BOSNE I HERCEGOVINE

OPĆI DIO

Član 1. Osnivanje

1. Da bi se osiguralo efikasno ostvarivanje nadležnosti države Bosne i Hercegovine i poštovanje ljudskih prava i vladavine zakona na njenoj teritoriji, osniva se Sud Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud).
2. Sjedište Suda je u Sarajevu.

Član 2. Sastav Suda

Sud sačinjava 15 sudija.

Član 3. Uslovi za obavljanje funkcije

1. Za sudiju Suda imenuje se državljanin Bosne i Hercegovine koji je diplomirani pravnik i ima položen pravosudni ispit i iskustvo u radu u pravosudnim tijelima ili advokatskoj kancelariji u trajanju od najmanje deset godina.
2. Izuzetno, za sudiju Suda može biti imenovan docent ili profesor sa jednog od pravnih fakulteta Bosne i Hercegovine iz predmeta krivično pravo ili krivično procesno pravo, građansko pravo ili građansko procesno pravo, odnosno upravno pravo, privredno pravo ili porodično pravo.

Član 4. Izbor sudija

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine bira sudije Suda na prijedlog Komisije za imenovanje sudija Suda.

Član 5. Komisija za imenovanje sudija Suda

1. Komisiju za imenovanje sudija Suda sačinjava 6 članova koji su državljani Bosne i Hercegovine. Članovi Komisije su predsjednik i dva zamjenika predsjednika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, predsjednik i zamjenik Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i predsjednik Vrhovnog suda Republike Srpske.
2. Predsjednik Komisije bira se na konstituirajućoj sjednici.

3. Sva ostala pitanja uređuju se Poslovníkom o radu Komisije. Poslovník o radu se donosi na prvoj sjednici Komisije koja se održava u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
4. Komisija može vršiti i druge funkcije koje su utvrđene zakonom Bosne i Hercegovine.

Član 6. Trajanje funkcije

Imenovane sudije obavljaju sudijsku funkciju do dobi od 70 godina, ako ne nastupe okolnosti predviđene članom 7.

Član 7. Mandat sudija

1. Sudiji funkcija prestaje:
 - a) istekom perioda na koji je imenovan prema članu 65.;
 - b) podnošenjem ostavke, što potvrđuje Sud na općoj sjednici;
 - c) trajnim gubljenjem sposobnosti da vrši funkciju sudije zbog bolesti, invalidnosti ili zdravstvenih teškoća, a na osnovu mišljenja nadležne ljekarske komisije i odluke Suda na općoj sjednici;
 - d) smjenjivanjem sa funkcije od strane Parlamenta, a na prijedlog opće sjednice Suda.

Član 8. Nespojivost funkcija i imunitet

1. Sudijska funkcija je nespojiva sa drugom javnom ili privatnom službom. Sudija Suda, kao ni kandidat za sudiju Suda, ne može obavljati poslove u organima stranke, političkih udruženja ili fondacija koje su povezane sa strankom, niti može biti uključen u bilo kakvu političku ili stranačku aktivnost javnog karaktera. Izuzetak od ovog pravila čini nastavnički i naučno-istraživački rad u oblasti prava.
2. Sudija Suda ne može biti krivično gonjen, ispitivan, zadržan, uhapšen niti mu se može suditi za mišljenje koje je izrazio ili za odluku koju je donio u vršenju ovlaštenja koja ima u okviru svoje funkcije.

Član 9. Jezik

1. U postupku pred Sudom i u obraćanju Suda sa strankama u upotrebi su službeni jezici Bosne i Hercegovine - bosanski, hrvatski i srpski jezik, te oba pisma - latinično i ćirilično pismo. Učesnici u postupku imaju pravo upotrebljavati bilo koji od službenih jezika i pisama u svim radnjama postupka.
2. Okrivljeni može u krivičnom postupku upotrebljavati svoj jezik u bilo kojoj radnji tog postupka. Ako se postupak vodi na jeziku koji okrivljeni ne zna, osigurat će se usmeno prevođenje koje obavlja službeni tumač. Okrivljeni će se poučiti o pravu na prevođenje i tog se prava može odreći ako zna jezik na kome se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da je učesniku data pouka, kao i njegova izjava.

Član 10. Poslovník Suda

1. Poslovníkom Suda uređuju se postupci pred svim odjeljenjima Suda u onoj mjeri u kojoj nisu uređeni zakonima na koje se u ovom zakonu upućuje. Kod vođenja postupka poštuju se osnovni principi predviđeni ovim zakonom.
2. Poslovník Suda objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Član 11. **Budžet Suda**

1. Sud ima svoj budžet, koji je sastavni dio Budžeta Bosne i Hercegovine.
2. Predsjednik Suda je zadužen, uz pomoć generalnog sekretara, za pripremu i izvršavanje budžeta Suda.

Član 12. **Punomoćnici**

1. Da bi se punomoćnik pojavio, odnosno postupao pred Sudom, mora biti upisan u imenik advokata nadležnog tijela u Bosni i Hercegovini priznatog od strane Suda.
2. Sud može u svakom pojedinačnom slučaju posebno dozvoliti postupanje pred Sudom punomoćniku koji ne ispunjava uslove iz prethodnog stava.
3. Poslovníkom Suda utvrđuje se postupak za posebno postupanje punomoćnika, kao i za priznavanje tijela koje izdaje dozvole za advokate.
4. Poslovníkom Sud određuje uslove i način obavljanja rada svih punomoćnika u postupku pred Sudom, naročito uključujući pravo da, po sopstvenoj ocjeni, izrekne sankciju punomoćniku u postupku pred Sudom.
5. Sankcije iz prethodnog stava mogu uključiti suspenziju ili ukidanje dozvole za rad pred Sudom kao i svaku drugu sankciju utvrđenu zakonom i Poslovníkom suda.

NADLEŽNOST

Član 13. **Krivična nadležnost**

1. Sud je nadležan za krivična djela utvrđena zakonom države Bosne i Hercegovine kad se tim zakonom određuje nadležnost Suda za ta krivična djela.
2. U nadležnosti Suda je također da:
 - a) zauzima konačan i obavezujući stav vezan za provođenje zakona države i međunarodnih ugovora na zahtjev bilo kojeg suda entiteta ili bilo kojeg suda Brčko Distrikta kojem je povjereno provođenje zakona države;
 - b) odlučuje o pitanjima koja se tiču provođenja međunarodnih i međuentitetskih krivičnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom i drugim međunarodnim policijskim organima, te uključujući transfer osuđene osobe, izručenje i predaju osoba po zahtjevu bilo kojeg organa na području Bosne i Hercegovine, druge države, odnosno međunarodnog suda ili tribunala;
 - c) rješava sukob nadležnosti između sudova iz Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, i sudova entiteta i sudova Brčko Distrikta;
 - d) odlučuje o ponavljanju krivičnog postupka za krivična djela predviđena zakonima države Bosne i Hercegovine.

Član 14. **Upravna nadležnost**

1. Sud je nadležan da odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata, odnosno kada se radi o upravnoj šutnji, institucija Bosne i Hercegovine i njenih tijela, javnih agencija, javnih korporacija, institucija Brčko

Distrikta i drugih organizacija utvrđenih zakonom države Bosne i Hercegovine, donesenih u vršenju javnih ovlaštenja.

2. Sud je naročito nadležan da:

- a) ocjenjuje zakonitost pojedinačnih i općih izvršnih upravnih akata donesenih na osnovu državnog zakona, pri vršenju javnih funkcija organa vlasti Bosne i Hercegovine iz stava 1. ovog člana, za koje zakonom nije predviđeno sudsko ispitivanje;
- b) rješava imovinske sporove između države i entiteta, između države i Brčko Distrikta, između entiteta, između entiteta i Brčko Distrikta i između institucija Bosne i Hercegovine koje su povezane sa vršenjem javnih ovlaštenja;
- c) rješava sukob nadležnosti između sudova iz entiteta, i sudova entiteta i sudova Brčko Distrikta;
- d) odlučuje o ponavljanju postupka u sporovima iz stava 1. i tač. a) i b) ovog stava.

Član 15. Apelaciona nadležnost

1. Sud je nadležan da odlučuje po:

- a) žalbama protiv presuda ili odluka koje donese krivično odjeljenje ovog suda, u smislu člana 37. ovog zakona;
- b) žalbama protiv presuda ili odluka koje donese upravno odjeljenje ovog suda, u smislu člana 57. ovog zakona;
- c) žalbama protiv presuda sudova posljednje instance u Brčko Distriktu, u smislu čl. 37. ili 57. ovog zakona.
- d) vanrednim pravnim lijekovima protiv pravomoćnih odluka koje su donijela odjeljenja Suda i protiv pravomoćnih odluka koje je donio sud posljednje instance u Brčko Distriktu, izuzev o zahtjevima za ponavljanje postupka.

2. Sud je također nadležan i za:

- a) rješavanje po prigovorima koji se odnose na kršenje izbornog zakona i dodatnih propisa i uputstava koje donosi Stalna izborna komisija;
- b) rješavanje u svim drugim predmetima kada je to predviđeno zakonom Bosne i Hercegovine.

VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

Član 16. Krivična nadležnost

1. Vanredni pravni lijekovi u krivičnom postupku su:

- a) zahtjev za ponavljanje postupka;
- b) zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Član 17. Upravna nadležnost

1. Vanredni pravni lijekovi u upravnom postupku su:

- a) zahtjev za ponavljanje postupka;
- b) zahtjev za zaštitu zakonitosti;
- c) zahtjev za preispitivanje sudske odluke.

Član 18.
Postupak po vanrednim pravnim lijekovima

U postupku po vanrednim pravnim lijekovima iz čl. 16. i 17. primjenjuju se pravila krivičnog postupka, parničnog postupka i postupka upravnog spora koja su uređena važećim Zakonima o krivičnom postupku, Zakonima o praničnom postupku i Zakonima o upravnom sporu koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, do donošenja odgovarajućih zakona Bosne i Hercegovine.

ORGANIZACIJA SUDA

Član 19.
Organizacija Suda

1. Sud ima opću sjednicu i tri odjeljenja.
2. Sudska odjeljenja su:
 - a) krivično odjeljenje;
 - b) upravno odjeljenje;
 - c) apelaciono odjeljenje (uključujući nadležnost po žalbi u postupku provođenja izbora).
3. U skladu sa Poslovníkom Suda, predsjednik Suda je nadležan da sudije raspoređuje na opće i posebne zadatke u bilo koje odjeljenje, vijeće ili predmet.
4. Sudsko odjeljenje ima predsjednika koga biraju sve sudije tog odjeljenja na period od pet godina.
5. Vijećem rukovodi predsjednik odjeljenja ili sudija koji sudi u vijeću i kojeg je odredio predsjednik odjeljenja.

Član 20.
Predsjednik Suda

1. Predsjednik Suda i dva potpredsjednika Suda biraju se na općoj sjednici na period od pet godina, uz mogućnost ponovnog izbora.
2. Predsjednik i dva potpredsjednika biraju se tajnim glasanjem i većinom glasova svih sudija Suda na sjednici kojom predsjedava najstariji sudija.
3. U slučaju privremene odsutnosti predsjednika Suda zamjenjuje ga potpredsjednik Suda kojeg on odredi.

Član 21.
Odgovornosti predsjednika Suda

1. Predsjednik Suda odgovoran je za:
 - a) predavljanje Suda u odnosima sa državnim tijelima i organizacijama;
 - b) raspoređivanje sudija u odjeljenja i vijeća;
 - c) određivanje zamjene za sudiju u slučaju izuzeća sudije;
 - d) određivanje datuma sjednica, vođenje predmeta i raspoređivanje predmeta članovima Suda i, po potrebi, određivanje nadležnog odjeljenja;
 - e) sazivanje i rukovođenje radom opće sjednice Suda;
 - f) izvršenje budžeta Suda;

- g) rukovođenje osobljem Suda;
- h) pokretanje disciplinskog postupka protiv sudije, generalnog sekretara ili zamjenika sekretara.

2. Predsjednik na općoj sjednici Suda predlaže plan rada koji se priprema na početku svake kalendarske godine i kojim se unaprijed utvrđuje način rasporeda predmeta u skladu s objektivnim kriterijima.

Član 22. **Opća sjednica Suda**

1. Opću sjednicu Suda sačinjavaju sve sudije Suda. Na općoj sjednici odluke se donose većinom glasova svih sudija Suda.
2. Na općoj sjednici Sud:
 - a) bira predsjednika i potpredsjednika Suda;
 - b) izrađuje i usvaja Poslovnik o radu Suda;
 - c) izrađuje i usvaja Poslovnik o radu krivičnog, upravnog i apelacionog odjeljenja;
 - d) bira generalnog sekretara i dva zamjenika sekretara;
 - e) usvaja plan rada koji predlaže predsjednik;
 - f) potvrđuje poduzimanje disciplinskog postupka protiv sudije, generalnog sekretara i zamjenika sekretara;
 - g) predlaže smjenjivanje sudije u smislu člana 7;
 - h) usvaja prijedlog budžeta Suda.

Član 23. **Sudska odjeljenja**

1. Krivično odjeljenje i upravno odjeljenje sačinjeno je od po najmanje pet sudija. Krivično i upravno odjeljenje sude u vijećima sastavljenim od po trojice sudija.
2. Apelaciono odjeljenje sačinjava najmanje pet sudija. Apelaciono odjeljenje sudi u vijećima sastavljenim od pet sudija.
3. Od sudije iz drugog odjeljenja može se tražiti da sudi u apelacionom odjeljenju.

Član 24. **Krivično odjeljenje**

1. Sudije pojedinačno mogu obavljati i dužnosti istražnog sudije. Sudija u svojstvu istražnog sudije nadležan je da preduzme sve mjere neophodne za spovođenje istrage a kako je to predviđeno odgovarajućim Zakonom o krivičnom postupku. Nakon što u tom svojstvu jednom donese odluku u istražnom postupku, sudija, izuzev u slučaju prestanka funkcije u skladu sa članom 7. ovog zakona, je nadležan za donošenje svih odluka u istom predmetu do kraja istražnog postupka, a u kasnijim fazama postupka isključuje se iz rada u ovom predmetu.
2. Radom krivičnog odjeljenja rukovodi predsjednik odjeljenja kojeg biraju sve sudije odjeljenja. Predsjednik odjeljenja određuje sudiju izvjestioca u svakom pojedinačnom predmetu.
3. Protiv odluke kojom se prihvata ili odbija sastav vijeća stranka ne može uložiti žalbu, što ne utiče na pravo da izjavi prigovor na odluku prilikom ulaganja redovnog pravnog lijeka protiv pravomoćne presude.

Član 25. **Upravno odjeljenje**

1. Upravno odjeljenje vodi predsjednik kojeg biraju sve sudije tog odjeljenja.
2. Protiv odluke kojom se prihvata ili odbija sastav vijeća ne može se uložiti žalba, što ne utiče na pravo da se izjavi prigovor na odluku prilikom ulaganja pravnog lijeka protiv konačne odluke.

Član 26.
Apelaciono odjeljenje

Apelacionim odjeljenjem rukovodi predsjedavajući kojeg biraju sve sudije odjeljenja.

Član 27.
Sekretarijat

1. Sud ima zajednički sekretarijat, sekretarijat krivičnog odjeljenja, sekretarijat upravnog odjeljenja i sekretarijat apelacionog odjeljenja.
2. Zajednički sekretarijat vodi generalni sekretar, pod nadzorom predsjednika Suda i u skladu sa uslovima utvrđenim Poslovníkom Suda.
3. Zajednički sekretarijat čini generalni sekretar i dva zamjenika sekretara koje bira Sud na općoj sjednici.
4. Zajednički sekretarijat je odgovoran za administraciju i pomaže u radu svim odjeljenjima.

Član 28.
Sekretar krivičnog odjeljenja

1. Sekretar krivičnog odjeljenja, pod nadzorom generalnog sekretara i dva zamjenika sekretara, pomaže sudijama u radu.
2. Sekretar postupa u ime i na osnovu zahtjeva krivičnog odjeljenja i sudije tog odjeljenja.

Član 29.
Sekretar upravnog odjeljenja

1. Sekretar upravnog odjeljenja, pod nadzorom generalnog sekretara i dva zamjenika sekretara, pomaže sudijama u radu.
2. Sekretar postupa u ime i na osnovu zahtjeva upravnog odjeljenja i sudije tog odjeljenja.
3. Sekretar pomaže upravnom odjeljenju u izvršenju odluka tog odjeljenja.

Član 30.
Sekretar apelacionog odjeljenja

1. Sekretara apelacionog odjeljenja, pod nadzorom generalnog sekretara i dva zamjenika sekretara pomaže sudijama u radu.
2. Sekretar postupa u ime i na osnovu zahtjeva apelacionog odjeljenja i sudije tog odjeljenja.

Član 31.
Administrativno osoblje

1. Sud ima administrativnu službu. Sud Poslovníkom utvrđuje organizacionu strukturu službe.
2. Sud utvrđuje poslove i zadatke, razloge za neprisustvovanje sjednicama, pitanja zamjene, odsustva, godišnjih i kraćih odmora koji se odnose na administrativno osoblje.

KRIVIČNI POSTUPAK

Član 32. Opća pravila

1. Do donošenja zakona koji uređuje oblast krivičnog postupka na nivou Bosne i Hercegovine, u postupku pred ovim sudom primjenjivat će se Zakon o krivičnom postupku koji važi u mjestu gdje je krivično djelo počinjeno, ukoliko ovaj zakon drugačije ne predviđa.
2. U toku prijelaznog perioda, a do donošenja zakona koji uređuje oblast krivičnog postupka na nivou Bosne i Hercegovine, Sud odlučuje koji od zakona o krivičnom postupku će se primjenjivati ako mjesto izvršenja krivičnog djela uključuje teritorije dva entiteta, odnosno Brčko Distrikta.
3. Kod vođenja postupka poštuju se osnovni principi sadržani u čl. 33., 34. i 35. ovog zakona.

Član 33. Pretpostavka nevinosti

Svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja. Prije donošenja pravomoćne presude okrivljeni može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo u skladu s ovim zakonom.

Član 34. Prava osumnjičenog i okrivljenog

1. Osoba koja je podvrgnuta ispitivanju nije dužna dati bilo kakvu izjavu ili odgovoriti na bilo koje pitanje koje joj postavi ovlaštena osoba, osim podataka o svom identitetu, a ovlaštena osoba organa unutrašnjih poslova ga je dužna poučiti o tom pravu.
2. Osumnjičeni za kojeg postoji osnovana sumnja da je počinio krivično djelo ima pravo uzeti branioca kao i pravo da branilac bude prisutan njegovom ispitivanju koje vrši ovlaštena osoba. Ako je osumnjičeni lišen slobode, on ima pravo da zahtijeva da mu se imenuje branilac, ukoliko prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane. Osumnjičeni ima pravo da sam izabere branioca među advokatima i da o tome obavijesti Sud.
3. Svaka ovlaštena osoba organa unutrašnjih poslova dužna je poučiti osumnjičenog o pravima iz st. 2. i 3. ovog člana. Okrivljeni već na prvom ispitivanju mora biti obaviješten o djelu za koje se tereti i o osnovama optužbe. Okrivljenom se odmah mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.
4. Zabranjeno je od osumnjičenog, okrivljenog ili bilo koje druge osobe koja sudjeluje u postupku iznuđivati priznanje ili kakvu drugu izjavu. Sud ne može temeljiti svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima, niti na dokazima koji su pribavljeni povredama ovog zakona.
5. Sud ne sudi u odsustvu.

6. Odredbama ovog zakona se ni na koji način ne ograničava bilo koje pravo koje se okrivljenom osigurava Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim ugovorima iz dodatka Ustavu te općeprihvaćenim principima međunarodnog javnog prava.

Član 35. **Ne bis in idem**

Ni jedan sud na području Bosne i Hercegovine neće suditi osobi za krivično djelo za koje joj je već sudio ovaj Sud.

Član 36. **Branilac**

1. Osumnjičeni, odnosno okrivljeni ima pravo na branioca tokom cijelog krivičnog postupka.
2. Više osoba može imati jednog branioca samo ako se protiv njih ne vodi krivični postupak za isto krivično djelo. Jedan okrivljeni može imati više branilaca, a smatra se da je odbrana osigurana ako u postupku učestvuje jedan od branilaca.
3. Osumnjičeni odnosno okrivljeni se mora poučiti prije prvog ispitivanja da ima pravo uzeti branioca i da branilac može biti prisutan njegovom ispitivanju.
4. Ako osumnjičeni, odnosno okrivljeni sam ne uzme branioca, branilac mu može biti postavljen po službenoj dužnosti ili mu ga mogu uzeti njegov zakonski zastupnik, bračni odnosno vanbračni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojitelj, usvojenik, brat, sestra ili hranitelj.
5. Ako je osumnjičeni, odnosno okrivljeni nijem, gluh ili nesposoban da se sam uspješno brani ili ako se postupak vodi zbog krivičnog djela za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora, osumnjičeni, odnosno okrivljeni mora imati branioca već prilikom prvog ispitivanja.
6. Ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora 10 godina ili teža kazna, okrivljeni mora imati branioca najmanje u vrijeme dostavljanja optužnice. Ako okrivljeni prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane, branilac će mu se postaviti bez naplate troškova kada to zahtijevaju interesi pravde.
7. Za branioca se može uzeti samo advokat ovlašten da postupa pred Sudom u skladu sa članom 12.

Član 37. **Pravo na žalbu**

1. Tužilac ili osoba koju je krivično odjeljenje osudilo može izjaviti žalbu žalbenom odjeljenju u slučajevima zbog:
 - a) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
 - b) pogrešne primjene zakona;
 - c) pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
 - d) odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka, imovinskopравnim zahtjevima, kao i zbog odluke o objavljivanju presude putem štampe, radija i televizije.
2. Tužilac može izjaviti žalbu kako na štetu tako i u korist optuženog.
3. Rok u kojem se može izjaviti žalba na odluku je 15 dana od dana dostavljanja kopije odluke stranci.

4. Okrivljeni se može odreći prava na žalbu samo nakon što mu je odluka dostavljena. Tužilac se može odreći prava na žalbu protiv interesa optuženog od trenutka objavljivanja odluke pa do isteka roka za izjavu žalbe protiv interesa optuženog, a može u bilo kojem trenutku do donošenja odluke apelacionog odjeljenja odustati od već izjavljene žalbe.

5. Odricanje i odustajanje od žalbe ne može se opozvati.

Član 38. Odluke po žalbi

1. Predsjedavajući sudija apelacionog odjeljenja rješenjem odbacuje žalbu koja je neblagovremena.
2. Apelaciono odjeljenje može potvrditi, ukinuti ili preinačiti odluke krivičnog odjeljenja, u skladu sa važećim odredbama proceduralnih zakona.

Član 39. Izuzće

1. Sudija ne može vršiti sudijsku funkciju u slijedećim slučajevima:
 - a) ako je oštećen krivičnim djelom;
 - b) ako mu je okrivljeni, njegovi branilac, oštećeni, njihov zakonski zastupnik ili punomoćnik, bračni odnosno vanbračni drug ili srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kojeg stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, a po tazbini do drugog stepena;
 - c) ako je u istom krivičnom predmetu vršio radnje kao branilac, zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog, ili je saslušan kao svjedok ili vještak.
2. Sudija čim sazna za postojanje kojeg od razloga za izuzće, dužan je prekinuti svaki rad na tom predmetu i o tome izvijestiti predsjednika Suda koji će mu odrediti zamjenu. Ako se radi o izuzću predsjednika Suda, on će odrediti sebi zamjenika.
3. Ako sudija smatra da postoje druge okolnosti koje opravdavaju njegovo izuzće, o tome će obavijestiti predsjednika Suda.

Član 40. Troškovi

1. Troškovi krivičnog postupka su izdaci učinjeni povodom krivičnog postupka od njegovog pokretanja do njegovog završetka, te izdaci za preduzete istražne radnje.
2. Sud će svakom presudom i rješenjem kojim se okončava krivični postupak odlučiti ko snosi troškove postupka i koliko oni iznose.
3. Kada sud okrivljenog oglasi krivim, može u presudi izreći da je dužan naknaditi cjelokupni ili djelimični iznos troškova krivičnog postupka. Maloljetni počinitelj krivičnog djela nije dužan snositi troškove krivičnog postupka ni u jednom dijelu.
4. Troškovi prevođenja neće se naplaćivati od osoba koje su po odredbama ovog zakona dužne da naknade troškove krivičnog postupka.
5. Kad se obustavi krivični postupak ili kad se donese presuda kojom se okrivljeni oslobađa od optužbe ili kojom se optužba odbija, izreći će se u rješenju, odnosno presudi da troškovi krivičnog postupka kao i nužni izdaci okrivljenog i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret države Bosne i Hercegovine.

6. Osoba koja je svjesno podnijela lažnu prijavu snosit će troškove krivičnog postupka.

Član 41.
Rehabilitacija - Naknada

Pravo na rehabilitaciju, odnosno naknadu štete na teret države Bosne i Hercegovine i druga prava utvrđena zakonom ima osoba koja je neopravdano osuđena za krivično djelo ili lišena slobode.

Član 42.
Ponavljanje postupka

Ponavljanje postupka može zahtijevati osoba osuđena za krivično djelo kada se iznesu nove bitne činjenice koje nisu mogle biti poznate u vrijeme donošenja presude.

UPRAVNI POSTUPAK

Član 43.
Sukob nadležnosti

1. U slučajevima sukoba upravne nadležnosti između državnog suda Bosne i Hercegovine i drugog suda u Bosni i Hercegovini, entiteta i Brčko Distrikta, nadležnost ima ovaj sud.
2. U slučajevima iz člana 14. stav 1. ovog zakona Sud može preuzeti i prenijeti postupak od svakog drugog suda na području Bosne i Hercegovine. Ova odluka je konačna i obavezujuća.

Član 44.
Pravna sposobnost

1. Samo pravna i fizička lica koja posjeduju pravnu sposobnost da ostvaruju svoja građanska prava imaju pravo da osporavaju akte i odluke navedene u članu 14.
2. Fizička lica koja nemaju poslovnu sposobnost ili nisu punoljetna zastupa njihov zakonski zastupnik.

Član 45.
Locus standi za tužioca

1. Akte, rješenja i propise iz člana 14. ovog zakona mogu osporavati osobe prema kojima su upravljani i osobe na koje se neposredno i pojedinačno odnose.
2. Propise koji imaju opću primjenu mogu osporavati fizičke odnosno pravne osobe na koje se ti propisi direktno i pojedinačno odnose.
3. Naknadu za štetu koja je nastala pri vršenju javnih poslova uprave ili njenih agencija i osoba koje vrše javne funkcije mogu zahtijevati osobe koje su time oštećene ili trpe štetne posljedice.
4. Grupe koje zastupaju kolektivne interese (udruženja i fondacije, korporacije, sindikati) mogu osporavati akte ili rješenja koji se tiču njihovih prava ili kolektivnih interesa koje zastupaju.
5. Državni službenici mogu osporavati akte i rješenja o uslovima radnog odnosa koji se neposredno ili posredno odnose na njih.

6. Ako nastupi smrt tužioca, postupak mogu nastaviti njegovi nasljednici ili mogu pokrenuti novi postupak radi odbrane svojih zakonskih interesa.

Član 46.
Locus standi za tuženog

U postupku pred upravnim odjeljenjem tužena strana je država Bosna i Hercegovina. Tuženu stranu u postupku pred Sudom zastupa državni pravobranilac Bosne i Hercegovine, odnosno drugi odgovarajući punomoćnik kojeg imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 47.
Umješak

Sud može dozvoliti osobi koja ima neposredni i pojedinačni interes u aktu, rješenju odnosno propisu koji je predmet postupka ili u nečinjenju uprave ili njenih agencija da stupi u postupak kao sporedni umješak na strani podnosioca zahtjeva ili države Bosne i Hercegovine.

Član 48.
Zastupanje

1. U toku postupka podnosioca tužbe može zastupati advokat kojeg on odabere.
2. Za zastupnika se može uzeti samo punomoćnik koji je ovlašten da postupa pred Sudom u skladu sa članom 12. ovog zakona.

Član 49.
Pravno dejstvo tužbe

Tužba pokrenuta kod upravnog odjeljenja ne odlaže izvršenje, ako Sud drugačije ne odluči.

Član 50.
Obim tužbe

1. Podnosioci tužbe mogu zahtijevati:
 - a) da se utvrdi da je osporavani akt, rješenje ili propis u suprotnosti sa zakonom i da se poništava;
 - b) da se, po potrebi, tužiocu prizna poseban pravni status i pravo na povrat u predašnje stanje prije izvršenja osporavanog akta, rješenja ili propisa;
 - c) da se utvrdi odgovornost uprave, uključujući i obavezu plaćanja naknade za nastalu štetu;
 - d) ako se radi o nečinjenju od strane uprave ili javnih agencija, da se odredi ispunjavanje zakonskih obaveza.

Član 51.
Tužba

1. Tužba se podnosi u pismenom obliku uz kratko obrazloženje i potpis podnosioca.
2. Tužba se podnosi u roku od dva mjeseca od dana kada je podnosilac tužbe obaviješten, odnosno kada je primio osporavani akt ili rješenje, odnosno od dana objavljivanja osporavanog propisa.

Član 52.
Spajanje postupaka

1. Sud može odlučiti da se više postupaka spoji u jedan kada su tužbe zasnovane na istom činjeničnom stanju i na istom pravnom osnovu, naročito:
 - a) kad se odnose na isti akt, rješenje ili propis;
 - b) kad se odnose na nekoliko akata, rješenja ili propisa od kojih je jedan provođenje, potvrđivanje ili ponavljanje drugog.
2. Odluku iz stava 1. Sud može donijeti u bilo kojoj fazi postupka.
3. Podnosilac tužbe može osporavati više akata, rješenja ili propisa jednom tužbom. Više podnosilaca može podnijeti jednu tužbu kojom se osporava isti akt, rješenje ili propis.

Član 53. Istraga/Dokazi

1. Sud razmatra kompletan upravni spis vezan za predmet koji sastavlja i iznosi državni pravobranilac, odnosno drugi punomoćnik kojeg imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.
2. Sud nalaže izvođenje dokaza u mjeri u kojoj ocijeni da je neophodno. Ispitivati se mogu:
 - a) svjedoci;
 - b) vještaci;
 - c) dokumentacija, uključujući i upravni spis koji pripremi državni pravobranilac odnosno drugi punomoćnik kojeg imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 54. Odluka

1. Odluka može sadržati jednu od slijedećih izjava:
 - a) nedopuštenost tužbe iz razloga navedenih u članu 51.;
 - b) potpuno ili djelimično usvajanje tužbe ili odbacivanje zahtjeva;
 - c) u slučaju usvajanja zahtjeva, poništavanje akta, rješenja ili propisa koji se osporava na osnovu toga da je u suprotnosti sa zakonom. Odlukom se također može naložiti podnosiocu tužbe povrat u stanje kakvo je bilo prije izvršenja akta, rješenja ili propisa koji je u pitanju;
 - d) određivanje naknade štete. U takvim slučajevima odlukom se utvrđuje i visina štete.
2. Odluka sadrži i nalog o plaćanju troškova podnosiocu zahtjeva ili tuženoj strani u skladu sa članom 56.
3. Podnosilac zahtjeva se obavještava o odluci, koja je konačna i obavezujuća, u roku utvrđenom Poslovnikom Suda.

Član 55. Pravno dejstvo i objavljivanje odluke

1. Odluka kojom se tužba oglašava nedopuštenom ili se odbija ima pravno dejstvo samo za stranke u postupku.
2. Odluka kojom se uvažava tužba primjenjuje se na sve osobe na koje utiče akt, rješenje ili propis koji je osporavan.
3. Odluka se dostavlja svim stranama i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Član 56. Troškovi

1. Troškovi upravnog postupka su izdaci učinjeni povodom upravnog postupka od njegovog pokretanja do završetka.
2. Sud će svakom odlukom kojom okončava upravni postupak odlučiti ko snosi troškove postupka i koliko oni iznose.
3. Sud će odlučiti da stranka koja je pokrenula ili nastavila postupak u lošoj namjeri ili iz nemara snosi sudske troškove u cjelosti.

Član 57. Pravo na žalbu

1. Protiv odluke upravnog odjeljenja strane u postupku mogu uložiti žalbu apelacionom odjeljenju u roku od 15 dana od dana obavještenja o odluci radi ispitivanja zakonitosti odluke u prvom stepenu.
2. Ulaganjem žalbe odlaže se stupanje na snagu odluke upravnog odjeljenja, ako nije drugačije određeno posebnim zakonom ili drugim propisom. Na zahtjev zainteresovane stranke, upravno odjeljenje može donijeti potrebne preventivne mjere kojima se osigurava potpuno postupanje prema odluci ako je potvrđena odlukom apelacionog odjeljenja.
3. Upravno odjeljenje može odrediti i privremeno izvršenje odluke, ako je to moguće, na zahtjev zainteresovane stranke, ukoliko bi usljed odgađanja izvršenja bila nanesena kojoj stranci šteta koja bi se teško ili nikako mogla popraviti. Od stranke u čijem se interesu provodi izvršenje tražit će se odgovarajuće osiguranje u slučaju da apelaciono odjeljenje naknadno ukine odluku.

Član 58. Odluka apelacionog odjeljenja

1. Apelaciono odjeljenje može potvrditi ili ukinuti odluku koju je donijelo upravno odjeljenje. Ako se odluka ukida, apelaciono odjeljenje odlučuje i o izvornom zahtjevu.
2. Odluke apelacionog odjeljenja su konačne i obavezujuće za sve stranke, u skladu sa odredbama člana 54.

Član 59. Izvršenje odluke

1. Upravno odjeljenje u prvom stepenu ima nadležnost da izvrši prvostepenu odluku iz člana 54., odnosno odluku po žalbi iz člana 58.
2. Stranke su dužne postupiti u skladu s odlukom u roku od dva mjeseca nakon prijema odluke ili u drugom roku kojeg odredi Sud.

Član 60. Ponavljanje postupka

Ponavljanje postupka može zahtijevati jedan od učesnika u postupku kada se iznesu nove bitne činjenice koje nisu mogle biti poznate u vrijeme donošenja odluke.

APELACIONI POSTUPAK

Član 61.
Opća pravila

1. Apelaciono odjeljenje odlučuje po žalbama izjavljenim na presude krivičnog odjeljenja, u skladu s članom 37. ovog zakona i na odluke upravnog odjeljenja, u skladu s članom 57. ovog zakona.
2. Žalbeno odjeljenje odlučuje o prigovorima vezanim za izbore u skladu sa članom 15. stav 2. tačka a).
3. Apelaciono odjeljenje odlučuje po žalbama izjavljenim na odluke sudova posljednje instance Brčko Distrikta.

Član 62.
Postupak po izbornim žalbama

1. Protiv odluke bilo kojeg tijela u Bosni i Hercegovini, u entitetima i protiv odluke sudova posljednje instance u Brčko Distriktu može se uložiti žalba apelacionom odjeljenju, u smislu člana 15. stav 2. tačka a), ukoliko to nije predmet druge redovne žalbe.
2. Prigovor mogu uložiti pojedinci, političke stranke i političke koalicije. Apelaciono odjeljenje ne postupa po anonimnim prigovorima. Svi prigovori se objavljuju, ako u izuzetnim okolnostima nije drugačije određeno detaljnim Poslovníkom.
3. Žalba se ulaže u roku od 15 dana od dana donošenja odluke posljednje instance. Žalba se ulaže pismeno, sadrži kratak opis razloga i potpis podnosioca.
4. Apelaciono odjeljenje rješava po žalbi u roku od 10 dana.

Član 63.
Zastupanje

1. Za vrijeme rasprava podnosilac žalbe može imati zastupnika. Podnosioca žalbe zastupa punomoćnik po njegovom izboru.
2. Samo punomoćnik ovlašten da postupa pred Sudom u skladu sa članom 12. može biti angažovan kao zastupnik.

Član 64.
Odluka

Odluke žalbenog odjeljenja su konačne i obavezujuće.

ZAVRŠNI DIO

Član 65.
Prelazne odredbe

Ako se ne izvrši izbor sudija u smislu člana 4. ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, sudije može imenovati Visoki predstavnik na period od najviše pet godina.

Član 66.
Objavljivanje zakona

Ovaj zakon će se objaviti odmah u "Službenom glasniku BiH", "Službenim novinama Federacije BiH" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Član 67.
Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PS BiH broj 66/02
3. jula 2002. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Mariofil Ljubić, s. r.

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
dr. **Nikola Špirić**, s. r.